

Úspory a zdroje veřejných financií

INESS Inštitút ekonomických a spoločenských analýz,
Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika, Nadácia F. A. Hayeka

Autori:

Radovan ĎURANA, INESS Inštitút ekonomických a spoločenských analýz, www.iness.sk

Peter GONDA, Konzervatívny inštitút M.R. Štefánika, www.konzervativizmus.sk

Martin CHREN, Nadácia F. A. Hayeka, www.hayek.sk

Na publikácii ďalej spolupracovali:

Ondrej DOSTÁL, Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika

Radovan KAZDA, Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika

Matúš POŠVANC, Nadácia F. A. Hayeka

Dušan SLOBODA, Konzervatívny inštitút M. R. Štefánika

Bratislava, december 2007

ÚVOD	4
1. RÁMCOVÉ VÝCHODISKÁ	5
1.1. PREČO JE DÔLEŽITÉ HĽADAŤ ÚSPORY	5
1.2. METODICKÝ PRÍSTUP	5
2. OPATRENIA ZAMERANÉ NA IDENTIFIKÁCIU A REALIZÁCIU ÚSPOR A ZDROJOV VO VEREJNÝCH FINANCIÁCH	7
2.1. ÚSPORY VO VEREJNÝCH VÝDAVKOCH	7
2.1.1. Zníženie počtu zamestnancov ústrednej správy	7
2.1.2. Zníženie výdavkov na tovary a služby v inštitúciách ústrednej správy	8
2.1.3. Zlúčenie a racionalizácia rezortov a iných ústredných orgánov	9
2.1.4. Transformácia rozpočtových a príspevkových organizácií	10
2.1.5. Racionalizácia miestnej štátnej správy	11
2.1.6. Redukcia organizácie úradov preneseného výkonu štátnej správy na úrovni obcí	12
2.1.7. Zníženie spolufinancovania europrojektov zo štátneho rozpočtu a prenos časti bremena na konečného prijímateľa	12
2.1.8. Obmedzenie dotácií na výkon osobnej železničnej dopravy	14
2.1.9. Nedorovnávanie priamych platieb farmárom zo štátneho rozpočtu	14
2.1.10. Zrušenie rezervy predsedu vlády	15
2.1.11. Zníženie rezervy vlády na polovicu	16
2.1.12. Obmedzenie výdavkov na reprezentáciu SR v zahraničí	16
2.1.13. Začlenenie výsluhových dôchodkov do systému Sociálnej poisťovne	17
2.1.14. Adresnejšie poskytovanie podpory ťažko zdravotne postihnutým	18
2.1.15. Zrušenie transferu odborom na rekreačné účely	18
2.1.16. Transformácia príspevkových organizácií Ministerstva kultúry na neštátne neziskové organizácie vo vlastníctve subjektov územnej samosprávy	19
2.1.17. Zrušenie dotácie TASR a privatizácia TASR	20
2.1.18. Zrušenie financovania cirkví zo štátneho rozpočtu	20
2.1.19. Zrušenie bonifikácie hypoték	21
2.1.20. Zrušenie podpory stavebného sporenia	21
2.1.21. Obmedzenie výdavkov na šport dospelých (reprezentačné výdavky)	22
2.1.22. Odstránenie systémových chýb zo systému financovania regionálneho školstva ...	23
2.1.23. Obmedzenie príspevkov politickým stranám	23
2.1.24. Zníženie výdavkov na prídavky na deti	24
2.1.25. Zavedenie valorizácie štátom vyplácaných dôchodkov len podľa miery inflácie ...	25
2.1.26. Zrušenie niektorých ustanovení zákona o doprave, ktoré posilňujú monopolné postavenie niektorých dopravcov na trhu, čo vytvára tlak na financovanie regionálnej dopravy z verejných zdrojov	26
2.2. ZVÝŠENIE PRÍJMOV VEREJNEJ SPRÁVY	27
2.3. ZDROJE Z PRIVATIZÁCIE ŠTÁTNYCH AKTÍV	30
2.3.1. Odhad možných zdrojov z privatizácie štátnych lesných a poľnohospodárskych pôd	30
2.3.2. Ostatné príjmy z predaja vybraných štátnych aktív	31
ZÁVER	33
PRÍLOHA	34

ÚVOD

V súčasnosti prebieha na Slovensku diskusia týkajúca sa spôsobu financovania výpadku príjmov Sociálnej poisťovne. Okrem zvyšovania sociálnych odvodov, presadzovaného vládnucimi stranami, zaznievajú aj návrhy na financovanie výpadku príjmov Sociálnej poisťovne priamo zo štátneho rozpočtu alebo z iných zdrojov verejného správy.

Takéto úvahy vyvolávajú nevyhnutnú otázku: Disponuje verejná správa zdrojmi, ktoré by mohli byť na tento účel použité?

V snahe zodpovedať túto otázku autori skúmali predovšetkým výdavkovú stranu štátneho rozpočtu a výdavky inštitúcií verejnej správy, na ktoré má vláda priamy vplyv. Identifikované boli skupiny verejných výdavkov, ktoré aj po uskutočnení reformy verejnej správy v období 2002-2005, poskytujú priestor na úspory a znižovanie.

Metodika, podľa ktorej autori postupovali, je popísaná v prvej časti práce. Jednotlivé opatrenia vedúce najmä k úsporám na výdavkovej strane rozpočtu sú rozpísané v druhej časti. Každé opatrenie obsahuje kvantifikovanú sumu úspor, spôsob realizácie a popis. Súčasťou druhej kapitoly sú aj opatrenia, ktoré môžu pozitívne ovplyvniť príjmy verejnej správy efektívnejším výberom odvodov, či ďalšie zdroje, ktoré je možné získať privatizovaním štátnych podnikov. Záverečná časť obsahuje zhrnutie a prehľadnú tabuľku identifikovaných úspor a príjmov verejnej správy.

Objem potenciálnych úspor, popísaných v tejto práci, presahuje potreby financovania výpadku príjmov Sociálnej poisťovne z titulu zavedenia dôchodkového sporenia. Ich dôslednou aplikáciou by bolo možné dosiahnuť vyrovnaný štátny rozpočet ako aj rozpočet verejnej správy. Ten by následne vytváral priestor na znižovanie daňového a odvodového zaťaženia.

Hľadanie odpovede na vstupnú otázku sa tak stalo pre nás „iba“ odrazovým mostíkom k tomu podstatnému – návrhom opatrení, ktoré prispievajú k riešeniu dlhodobu zabudovaných deformácií vo verejných financiách. Tie vidíme najmä v príliš veľkom objeme verejných výdavkov, ale aj v ich neefektívnom použití.

1. RÁMCOVÉ VÝCHODISKÁ

1.1. PREČO JE DÔLEŽITÉ HĽADAŤ ÚSPORY

Riadenie verejnej správy¹ je charakteristické vysokou mierou rigidity a neochotou škrtať a zavádzať systémové zmeny, zamerané na riešenie deformácií vo verejných financiách. Tieto znaky sú prirodzeným dôsledkom dvoch základných efektov vyplývajúcich z financovania potrieb spoločnosti z verejných zdrojov. Prvým je na strane výdavkov nezainteresovaný štátny zamestnanec, ktorý je hodnotený na základe splnenia rozpočtových úloh, a nie dosiahnutia stanovených cieľov za čo najnižšiu cenu. Úspory a efektívnosť teda nepatria medzi základné motivácie zamestnancov verejnej správy. Druhým efektom je budovanie závislosti príjemcov dotácií. Závislosť, respektíve otvorená dľaň pretrváva i napriek pomnutiu pôvodného účelu dotácií, respektíve dotácie demotivujú ich poberateľov od snahy zmeniť svoj súčasný príjmový stav. Príjemcovia však predstavujú natoľko početné skupiny (napríklad poberatelia prídavkov na deti), že ich silný hlas si vládnuci politik v demokratickom zriadení nemôže dovoliť prehliadať.

Z týchto príčin sa vo verejných financiách kumulujú výdavky, ktoré v čase stratili zmysel, respektíve pomnuli ich význam v trhovom hospodárstve. Preto je nevyhnutné pravidelne skúmať najmä rozpočtové výdavky a vyhádzať „kostlivcov zo skrine“.

Proces identifikácie úspor má však aj hlbší význam. Umožňuje zamyslieť sa nad významom a opodstatnenosťou výdavkov. Toto zamyslenie tak často končí konštatovaním, že štát vstupuje formou výdavkov do mnohých oblastí bez toho, aby jeho pôsobenie bolo potrebné, spoločnosti prospievajúce. Pripomeňme že, celkové verejné výdavky predstavujú viac ako 310 tis. Sk ročne na jedného pracujúceho a nemalá časť z nich končí zasahovaním do ekonomických činností (dotáciami a inými transfermi podnikateľským subjektom), udržiavaním sociálnej závislosti, či priamo v spotrebe inštitúcií verejnej správy.

Vysoký objem verejných výdavkov negatívne pôsobí dvakrát. Najprv formou zdaňovania odčerpáva disponibilné zdroje súkromnému sektoru, ktoré by reinvestovaním mohli prispieť k hospodárskemu rastu. Druhýkrát, v prípade nevhodného nastavenia a zamerania výdavkov tieto negatívne ovplyvňujú motivácie ľudí a vedú k neefektívnosti a prispôsobovaniu správania sa dávkam (napríklad niektoré dotácie poľnohospodárom). Veľká váha a neefektívnosť na výdavkovej strane verejnej správy pritom nevyhnutne vedie k spomaľovaniu rastu životnej úrovne obyvateľstva. Aj preto si verejné výdavky zaslúžia dôslednú revíziu každý rok.

1.2. METODICKÝ PRÍSTUP

Dôsledná analýza výdavkov verejnej správy by vyžadovala niekoľkonásobne rozsiahlejší tím analytikov a zdrojov, ktoré mali autori k dispozícii. Z tohto dôvodu sa autori nezamerali na

¹ Verejná správa (general government) zahŕňa v podmienkach SR nasledovné zložky: kapitoly napojené na štátny rozpočet, štátne fondy (Národný jadrovenergetický fond a Štátny fond rozvoja bývania), fondy sociálneho zabezpečenia (Sociálna poisťovňa, zdravotné poisťovne), iné ústredné fondy a ústredné inštitúcie (Enviromentálny fond, Fond národného majetku, Slovenský pozemkový fond, Slovenská konsolidačná a.s., verejné VŠ, Ústav pamäti národa, Slovenské národné stredisko pre ľudské práva, Úrad dohľadu nad zdravotnou starostlivosťou) a miestna a regionálna správa (samosprávy, VÚC).

určenie opatrení, ktoré by viedli k čo najvyšším možným úsporám, vedúcim k minimálnej vláde, zabezpečujúcej iba základné funkcie v trhovej ekonomike a demokratickej spoločnosti.

Cieľom autorov bolo na uvedených opatreniach ilustrovať rôznorodé výdavkové skupiny, v ktorých je možné šetriť, ako aj metódy, na základe ktorých je možné k hľadaniu úspor pristupovať a ako sa priblížiť k zásadnej zmene vo verejných financiách. Z tohto dôvodu sa autori v tomto materiáli (ako súhrn opatrení na riešenie deformácií verejných financií) zameriavali najmä na ekonomicky realizovateľné opatrenia v relatívne krátkom čase.

Výdavky sú uvádzané v hodnotách za rok 2006, pričom autori vychádzali zo skutočných hodnôt podľa zverejnených záverečných účtov. Tam, kde to nebolo možné uvádzame dostupné hodnoty z nasledujúcich rokov, prípadne hodnotu úspor odhadujeme. Niektoré opatrenia by generovali úspory až v dlhšom horizonte, v takých prípadoch nie sú očakávané hodnoty do celkových úspor započítané.

Pri výbere opatrení sa autori zamerali hlavne na inštitúcie, ktoré spadajú do sféry vplyvu vlády SR. Možné úspory v rozpočtoch miestnych samospráv a vyšších územných celkov spomíname z tohto dôvodu len okrajovo, avšak predpokladáme, že ich rozpočty rovnako skrývajú rozsiahly priestor na šetrenie.

Pri posudzovaní rozpočtových výdavkov vlády autori zámerne vynechali transfery z fondov EÚ. Je to preto, že možnosti vlády ovplyvňovať ich štruktúru, rozsah a efektivitu sú v krátkodobom horizonte obmedzené, navyše ich čerpanie je rozložené do príliš dlhého obdobia. Uvádzame však opatrenia, ktoré sa týkajú spolufinancovania týchto transferov z vlastných zdrojov rozpočtu vlády.

Úspory v niektorých všeobecných výdavkových skupinách sú odhadované na základe verejne dostupných informácií. Spresnenie týchto odhadov a komplexnejší súhrn všetkých opodstatnených zmien vo vzájomnom prepojení vyžaduje hĺbkovú analýzu, pre ktorú v tejto práci nebol priestor. Autori predpokladajú, že detailná a komplexná analýza týchto výdavkov bude viesť k (podstatne) vyšším úsporám.

2. OPATRENIA ZAMERANÉ NA IDENTIFIKÁCIU A REALIZÁCIU ÚSPOR A ZDROJOV VO VEREJNÝCH FINANCIÁCH

Opatrenia sú rozdelené do troch blokov:

1. Úspory vo verejných výdavkoch
2. Zvýšenie príjmov verejnej správy
3. Zdroje z privatizácie štátnych aktív

Každé opatrenie posudzujeme v nasledovnej štruktúre:

- popis a zdôvodnenie opatrenia
- možná úspora
- realizácia opatrenia
- poznámka/y

2.1. ÚSPORY VO VEREJNÝCH VÝDAVKOCH

2.1.1. Zníženie počtu zamestnancov ústrednej správy

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Na Slovensku pretrváva vysoký počet zamestnancov verejnej správy, ovplyvnený v ostatnom čase aj zabezpečovaním úloh, ktoré vyplývajú z členstva Slovenska v Európskej únii. Počet zamestnancov verejnej správy dosiahol v roku 2006 približne 372 tisíc (čo zodpovedá až cca 14% ľudí v ekonomicky aktívnom veku), z toho v ústrednej správe (spolu s fondmi sociálneho poistenia a preneseného výkonu štátnej správy) približne 270 tisíc (cca 10% ľudí v ekonomicky aktívnom veku).² Takýto vysoký počet zamestnancov verejnej správy zvyšuje mieru byrokracie a administratívnu a finančnú záťaž subjektov vytvárajúcich zdroje v ekonomike SR.

Z tohto dôvodu sa navrhuje ako okamžité možné opatrenie zníženie počtu zamestnancov štátu, kde má vláda priamy vplyv o 20%. Týka sa to správy kapitol v štátnom rozpočte (ŠR), Sociálnej poisťovne (SP), verejných zdravotných poisťovní (Všeobecná zdravotná poisťovňa a Spoločná zdravotná poisťovňa), štátnych fondov (ŠF), Environmentálneho fondu (EF), Fond národného majetku (FNM), Slovenského pozemkového fondu (SPF), Slovenskej konsolidačnej agentúry (SK, a.s.), verejných vysokých škôl, Ústavu pamäti národa (ÚPN), Slovenského národného strediska pre ľudské práva (SNSLP) a Úradu pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ÚDZS). Za predpokladu zvýšenia miezd ostávajúcich vládnych zamestnancov v priemere o 5% sa môžu znížiť celkové výdavky na mzdy a sociálne odvody zamestnancov v uvedených inštitúciách o 15%.

² Údaje o počtoch zamestnancov verejnej správy podľa materiálu Ministerstva financií (MF) SR *Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2008 až 2010*, schváleného Vládou SR (<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=6428>) a údaje o počte ekonomicky aktívnych obyvateľov podľa materiálu MPSVaR SR *Správa o sociálnej situácii obyvateľstva Slovenskej republiky za rok 2006* (<http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/CAFAB1C80DD9F731C12572ED0049EEF5?OpenDocument>).

Možná úspora

Celkové výdavky na mzdy a sociálne poistné za relevantných zamestnancov za rok 2006 predstavovali podľa prepočtov autorov vychádzajúcich z údajov Ministerstva financií (MF) SR 61,5 mld. Sk.³ Ich zníženie o 15% by podľa údajov za rok 2006 zodpovedalo ročnej úspore 9,2 mld. Sk.

Výnimkou je prvý rok realizácie opatrenia, kedy by úspory boli nižšie o výdavky súvisiace s vyplatením odstupného prepusteným zamestnancom ústrednej správy.

Realizácia opatrenia

Opatrenie je možné dosiahnuť jeho zapracovaním do návrhu rozpočtu verejnej správy na nasledujúce tri roky, prijatého NR SR.

2.1.2. Zníženie výdavkov na tovary a služby v inštitúciách ústrednej správy

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Značnú spotrebu inštitúcií verejnej správy (zodpovedajúcu približne 30 percentnému podielu celkových verejných výdavkov) spôsobujú okrem výdavkov na mzdy a sociálne poistné aj objemovo významné výdavky na tovary a služby. Výdavky zvyšujú aj neefektívne nákupy (niekedy zbytočných) tovarov a služieb verejným obstarávaním. Odporúča sa znížiť výdavky inštitúcií ústrednej verejnej správy (ako v prípade opatrenia 2.1) o 15%, napríklad zefektívnením procesu verejného obstarávania v dotknutých inštitúciách ústrednej verejnej správy.

Možná úspora

Celkové výdavky na tovary a služby v dotknutých inštitúciách verejnej správy za rok 2006 predstavovali podľa prepočtov autorov vychádzajúcich z údajov Ministerstva financií (MF) SR 50 mld. Sk. Ich zníženie o 15% by podľa údajov za rok 2006 zodpovedalo ročnej úspore 7,5 mld. Sk.⁴

Realizácia opatrenia

Opatrenie je možné dosiahnuť jeho zapracovaním do návrhu rozpočtu verejnej správy na nasledujúce tri roky, prijatého NR SR.

³ *Návrh štátneho záverečného účtu za rok 2006* a výkazy Štátnej pokladnice plnení rozpočtu ostatných subjektov, ktorých rozpočty sú súčasťou verejného rozpočtu (poskytnuté MF SR na základe žiadosti o sprístupnenie informácie podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií).

⁴ *Návrh záverečného účtu verejnej správy Slovenskej republiky rok 2006* a výkazy Štátnej pokladnice plnení rozpočtu ostatných subjektov, ktorých rozpočty sú súčasťou verejného rozpočtu (poskytnuté MF SR na základe žiadosti o sprístupnenie informácie podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobode informácií).

Poznámka

Príkladom plytvania verejných výdavkov na tovary a služby aj na základe verejného obstarávania je nákup vozového parku Sociálnej poisťovne v roku 2007. Sociálna poisťovňa si v rámci posledného takmer šesťmiliónového nákupu zaobstarala popri štyroch Škodách Octavia aj tri VW Passat. Ich presné ceny nezverejnila, ako ani význam tak drahých vozidiel pre inštitúciu. Dodávateľ, od ktorého autá nakupuje, predáva dva typy automobilov VW Passat - v cenách od 1,1 do 1,2 milióna korún.⁵

2.1.3. Zlúčenie a racionalizácia rezortov a iných ústredných orgánov

Popis a zdôvodnenie opatrenia

V súčasnosti pôsobí na Slovensku príliš veľa rezortov (14) a iných ústredných orgánov napojených na štátny rozpočet, resp. príliš veľa činností v týchto inštitúciách na ministerstvách, ktoré sú v trhovej ekonomike nadbytočné. Medzi také patria a cieľovo v strednodobom až dlhodobejšom horizonte sa odporúča zrušiť Ministerstvo hospodárstva (MH) SR, Ministerstvo pôdohospodárstva (MP) SR, Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií (MDPT) SR, Ministerstvo životného prostredia (MŽP) SR, Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja (MVRR) SR, Ministerstvo školstva (MŠ) SR a Ministerstvo kultúry (MK) SR. Predpokladá sa presun ich zostávajúcich kompetencií na iné ústredné orgány, v prevažnej miere na Ministerstvo financií (MF) SR. Aj viaceré z ďalších verejných inštitúcií uskutočňujú aktivity a činnosti, ktoré by v trhovej ekonomike nemuseli a nezriedka ide o vzájomne sa prekrývajúce sa činnosti a inštitúcie, zabezpečujúce štátnu štatistiku.

Pre účely materiálu sa preto navrhuje ako okamžité možné opatrenie zlúčiť MH SR, MP SR a MDPT SR, MŠ SR a MK SR, MŽP SR a MVRR, ako aj MZ SR a MPSVaR SR a výrazne zredukovať Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny (ÚPSVaR) SR. U všetkých zlučovaných rezortov sa však predpokladá významné zníženie ich kompetencií pôsobnosti. Okrem toho je vecne zdôvodniteľné zlúčenie Ministerstva zdravotníctva (MZ) SR a Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny (MPSVaR) SR, zrušenie Fondu národného majetku (FNM), transformácia SAV, transformácia Slovenského vodohospodárskeho podniku a zlúčenie a zredukovanie činností inštitúcií zabezpečujúce štátnu štatistiku: Štatistický úrad (ŠÚ) SR, Datacentrum, Ústav informácií a prognóz školstva a Ústav zdravotníckych informácií a štatistiky (UZIS).

Možná úspora

Zo zlúčenia ministerstiev a obmedzením ich činností sa predpokladá ročná úspora na úrovni 2 mld. Sk. za rok 2006. Suma je odhadnutá na základe spresnených výdavkov MF SR za rok 2007 v hodnote 2,2 mld. Sk.⁶

Ide o dodatočnú úsporu nad rámec úspor z plošného zníženia výdavkov na mzdy a poistné, výdavkov na tovary a služby v ústredných inštitúciách verejnej správy (opatrenie 1 a 2) a zodpovedá 30 percentnej redukcii výdavkov na administratívu relevantných inštitúcií, v prípade roku 2007 by išlo o nasledujúce hodnoty: MP (na úrovni 200 mil. Sk), MH (230 mil. Sk), MDPT SR (35 mil. Sk), MŽP (100 mil. Sk), MVRR (100 mil. Sk), MŠ SR (80 mil.

⁵ http://spravy.pravda.sk/referenti-poistovne-maju-najdrahsie-auta-f16-/sk_domace.asp?c=A071012_071756_sk_domace_p04

⁶ *Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2007 až 2009*. Ministerstvo financií SR, 2006.

Sk), MK SR (40 mil. Sk), MZ SR (40 mil. Sk), MPSVR SR (116 mil. Sk). Okrem toho sa odhaduje úspora výdavkov na administratívu ÚPSVR SR o 20% (1,14 mld. Sk).

Realizácia opatrenia

Navrhované zlučovanie a racionalizácia rezortov a iných ústredných orgánov napojených na štátny rozpočet bude možné dosiahnuť zmenou zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.

Poznámka

Špecifický popis opatrení obsahujúci návrhy výrazného redukovania verejných výdavkov podľa funkcií (súvisiacich s rezortmi a inými ústrednými orgánmi verejnej správy) je nad rámec tejto štúdie a vyžaduje samostatný analytický materiál.

2.1.4. Transformácia rozpočtových a príspevkových organizácií

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Príliš veľa (činností) rozpočtových a štátnych príspevkových organizácií, ktoré sú v trhovej ekonomike zbytočné. Týka sa to najmä rezortov MP SR, MH SR a MŽP SR, v ktorých sa odporúčajú vykonať zásadné transformačné zmeny, ale týka sa to aj ďalších rezortov (napríklad MZV, MŠ, MPSVR, MVRR, MDPT SR).

Napríklad MP SR v súčasnosti riadi aj 16 príspevkových organizácií. Celkový objem prostriedkov určených pre príspevkové organizácie z rozpočtu kapitoly tvorí 735 mil. Sk. Viacero z týchto organizácií plní úlohy, ktoré prináležia ústrednému orgánu ministerstva pôdohospodárstva, alebo zdvojuje činnosti, ktoré plnia iné orgány verejnej správy v pôsobnosti iných ministerstiev (napríklad výskumné ústavy). Preto je opodstatnené krátenie rozpočtu Slovenského centra poľnohospodárskeho výskumu a Národného lesníckeho centra o 50% a zrušenie Výskumného ústavu pôdoznanectva a ochrany pôdy Bratislava.

Navrhované transformačné kroky by sa dotkli rezortu MH SR, konkrétne zrušenie Obchodno-ekonomických oddelení (OBEO) a Slovenskej agentúry pre rozvoj investícií a obchodu (SARIO), ako aj zrušenie, transformácia, príp. krátenie rozpočtu týchto inštitúcií: Slovenská obchodná inšpekcia, Štátna energetická inšpekcia, Hlavný bankový úrad SR, Slovenská energetická agentúra atď. V rezorte MŽP sa navrhuje krátenie rozpočtu Úradov životného prostredia, zrušenie Slovenskej agentúry životného prostredia a Výskumného ústavu vodného hospodárstva, krátenie rozpočtu Štátneho geologického ústavu Dionýza Štúra a Slovenského hydrometeorologického ústavu.

Transformácia rozpočtových a príspevkových organizácií sa vyžaduje a navrhuje uskutočniť a v ďalších rezortoch, najmä MZV SR, MŠ SR, MPSVaR SR, MVRR SR, MDPT SR. Transformáciu organizácií pod správou MK SR popisujeme nižšie.

Možná úspora

Celková ročná úspora z transformácie rozpočtových a príspevkových organizácií v pôsobnosti rezortov sa predpokladá podľa údajov MF SR za rok 2006 vo výške približne 2,5 mld. Sk.⁷

⁷ Výsledky hospodárenia štátneho rozpočtu Slovenskej republiky v roku 2006. Ministerstvo financií SR, 2007.

Realizácia opatrenia

Zrušenie, redukovanie financovania, transformácia na akciové spoločnosti, resp. transformácia rozpočtových a príspevkových organizácií zmenou zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy.

Poznámky

Na presnejšie vyčíslenie a konkretizované kroky v rámci transformácie rozpočtových a príspevkových organizácií bude nevyhnutné vypracovať analýzu a návrh systémových zmien v dotknutých rezortoch (minimálne MP SR, MH SR a MŽP SR). Mohla by sa stať súčasťou štúdie, systémovo a zároveň v konkretizovanej podobe zameranej na výrazné redukovanie verejných výdavkov podľa funkcií, ktoré sú postačujúce v spoločnosti s trhovou ekonomikou.

2.1.5. Racionalizácia miestnej štátnej správy

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Verejná správa pôsobí na Slovensku „v území“ v neprehľadnej, neefektívnej a finančne nákladnej sieti (približne 750) územných orgánov štátnej správy. Redukciu miestnej štátnej správy je nevyhnutné realizovať v spojitosti so systémovým riešením kompetencií preneseného výkonu štátnej správy na úrovni obcí a v neposlednom rade i s komunálnou reformou, ktorej výsledkom by mala byť redukcia počtu obecných úradov a vznik spoločných obecných úradov pre mikroregióny, čím by sa významnou mierou prispelo k zavŕšeniu reformy verejnej správy na Slovensku.

Možná úspora

Úspory z integrovania dnešných približne 750 územných orgánov štátnej správy do cca 200 spoločných úradov sa predpokladajú odhadom na približne 5 mld. Sk ročne, čo by predstavovalo redukciu o cca 10% oproti dnešnému stavu.

Realizácia opatrenia

Zmenami v zákonoch a ďalších právnych predpisov vychádzajúcich zo Správy o analýze vývoja a súčasného stavu verejnej správy a návrhu opatrení (uznesenie vlády č. 165/2007 integrovať dnešných približne 750 územných orgánov štátnej správy do cca 200 spoločných úradov.

Doplňujúce poznámky

Racionalizáciu miestnej štátnej správy treba riešiť v spojitosti s redukciou organizácie úradov preneseného výkonu štátnej správy na úrovni obcí a komunálnou reformou. Na definovanie jednotlivých krokov, časový harmonogram potrebných zmien a špecifikáciu dopadov by bolo nevyhnutné vypracovať analytickú štúdiu, ktorá by bola podkladom pre legislatívny návrh.

2.1.6. Redukcia organizácie úradov preneseného výkonu štátnej správy na úrovni obcí

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Neprehľadná a neefektívna správa preneseného výkonu miestnej štátnej správy, realizovaná odvetvovo v rôzne sa prekrývajúcich sieťach obecných úradov, či samostatne v jednotlivých obciach. Redukciu úradov, ktoré v súčasnosti realizujú kompetencie preneseného výkonu štátnej správy na úrovni obcí je nevyhnutné realizovať v spojitosti s racionalizáciou miestnej štátnej správy a komunálnou reformou, ktorej výsledkom by mala byť redukcia počtu obecných úradov a vznik spoločných obecných úradov pre mikroregióny, čím by sa významnou mierou prispelo k zavŕšeniu reformy verejnej správy na Slovensku.

Možná úspora

Úspory z redukcie organizácií úradov preneseného výkonu štátnej správy na úrovni obcí (stavebný poriadok, bytová politika, matriky, cestná doprava, školstvo, životné prostredie) sa predpokladajú odhadom na približne 1,5 mld. Sk ročne, čo by predstavovalo redukciu o cca 10% oproti dnešnému stavu.

Realizácia opatrenia

Integrovať správu preneseného výkonu štátnej správy realizovaného v súčasnosti odvetvovo v rôzne sa prekrývajúcich sieťach spoločných obecných úradov (niekoľko stoviek úradov) či samostatne v jednotlivých obciach (napr. matriky v takmer 1000 obciach) do približne 200 spoločných obecných úradov, ktoré by slúžili i pre výkon miestnej štátnej správy a boli by základom pre realizáciu komunálnej reformy, teda združovania výkonu obecných úradov.

Poznámky

Redukciu organizácie úradov preneseného výkonu štátnej správy na úrovni obcí treba riešiť v spojitosti s racionalizáciou miestnej štátnej správy a komunálnou reformou. Na definovanie jednotlivých krokov, časový harmonogram potrebných zmien a špecifikáciu dopadov by bolo nevyhnutné vypracovať analytickú štúdiu, ktorá by bola podkladom pre legislatívny návrh.

2.1.7. Zníženie spolufinancovania europrojektov zo štátneho rozpočtu a prenos časti bremena na konečného prijímateľa

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Prostriedky na europrojekty sú využívané neefektívne aj preto, že konečný prijímateľ ich spolufinancuje často iba vo výške 5% (najmä samospráva), zatiaľ čo vo väčšine prípadov EÚ ich spolufinancuje na úrovni cca 75% a príspevok štátu býva na úrovni 20-25 % z celkových na to určených prostriedkov. Navrhuje sa redukcia alokácie, ktorú štát mieni rozdeliť zo štátneho rozpočtu vo forme spolufinancovania europrojektov (štrukturálne fondy a Kohézny fond) o 10%, a tým tiež prenos časti váhy na konečného prijímateľa (najmä samospráva a súkromný sektor).

Možná úspora

Celková úspora zníženého spolufinancovania europrojektov zo štátneho rozpočtu sa odhaduje na základe alokácie pre programovacie obdobie 2004–2006 ako minimálna na úrovni cca 358

mil. Sk (prepočítaná z takmer 10 mil. EUR) ročne v priemere. Spolufinancovanie projektov je viacročné a nerovnomerne rozložené, preto dané číslo predstavuje priemer a nie presnú alokáciu – vzhľadom na pravidlo n+2 sa berú do úvahy roky 2004 až 2009 vrátane. Celková úspora za daných 5 rokov by predstavovala spolu 48 mil. EUR (prepočtom podľa priemerného kurzu SKK/EUR v r. 2006 1,8 mld. Sk).

Celková úspora zníženého spolufinancovania europrojektov zo štátneho rozpočtu sa na základe alokácie pre programovacie obdobie 2007–2013 odhaduje tiež na úrovni min. cca 350 mil. Sk ročne prepočítaná priemerným kurzom r. 2007 z viac ako 10 mil. EUR) ročne v priemere. Spolufinancovanie projektov je viacročné a nerovnomerne rozložené, preto dané číslo predstavuje priemer a nie presnú alokáciu – vzhľadom na pravidlo n+2 sa berú do úvahy roky 2007 až 2015 vrátane – celková úspora za daných 9 rokov by predstavovala spolu 93 mil. EUR (prepočtom v stálych cenách r. 2007 cca 3,152 mld. Sk).⁸

Realizácia opatrenia

Rozhodnutie vlády SR

Poznámky

„Na základe porovnania priemernej ročnej úrovne spolufinancovania zo štátneho rozpočtu (vrátane rezervy) dvoch programových období (2004-2007 a 2007-2013) vychádza, že v budúcom programovom období 2007-2013 sa predpokladá v ročnom priemere zvýšenie finančných prostriedkov potrebných na spolufinancovanie (vrátane rezervy) štrukturálnych fondov zo štátneho rozpočtu o 12%, ako aj zvýšenie priemernej ročnej úrovne spolufinancovania (vrátane rezervy) Kohézneho fondu zo štátneho rozpočtu o 16%. Podľa predpokladov MF SR možno celkovo za štrukturálne operácie v ročnom priemere očakávať o 30% vyššiu potrebu finančných prostriedkov určených na spolufinancovanie a rezervu na štrukturálne operácie zo štátneho rozpočtu ako v súčasnom programovom období.

Vstup SR do EÚ v strednodobom horizonte má negatívny vplyv na hospodárenie verejnej správy (minimálne 1,0 % HDP ročne). Negatívnym faktorom sú výdavky spojené so vstupom do EÚ, ako platby odvodov a príspevkov do rozpočtu EÚ, ale taktiež má negatívny dopad zvýšenie výdavkov štátneho rozpočtu na spolufinancovanie prostriedkov EÚ. Podľa odhadov MF SR bude zabezpečenie spolufinancovania príjmov z EÚ predstavovať negatívny dopad na hospodárenie verejnej správy približne 0,25% na HDP ročne. Na základe vyššie uvedeného porovnania, podľa ktorého sa predpokladá výrazné zvýšenie výdavkov štátneho rozpočtu na spolufinancovanie a rezervu na štrukturálne operácie ako v súčasnom programovom období, aj pri výraznom znížení podielu spolufinancovania štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu zo štátneho rozpočtu na príjmoch z EÚ z 20% na približne 9%, je potrebné pri stanovení stratégie financovania štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu v programovom období 2007-2013 pristúpiť k zmene súčasnej stratégie financovania štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu.“⁹

⁸ Návrh koncepcie financovania projektov podporovaných zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na programové obdobie 2007-2013. Ministerstvo financií SR, 2006 (<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5421>).

⁹ Návrh koncepcie financovania projektov podporovaných zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na programové obdobie 2007-2013. Ministerstvo financií SR, 2006 (<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5421>).

2.1.8. Obmedzenie dotácií na výkon osobnej železničnej dopravy

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Udržiavanie pravidelnej železničnej dopravy v riedko obývaných regiónoch je príliš nákladné a v porovnaní s ostatnými druhmi prepravy neefektívne. Dotovanie výkonov osobnej dopravy neumožňuje občanom objektívne rozhodnúť sa podľa ceny, ktorý druh je optimálnou kombináciou rýchlosti, ceny, pohodlia a nákladov na životné prostredie.

Možná úspora

Efektívnejšie plánovanie výkonov vo verejnom záujme, ich harmonizácia s autobusovou dopravou, ďalšie znižovanie zamestnanosti a nákladov v osobnej doprave ZSSK, ako aj približovanie ceny cestovného k reálnym nákladom by podľa nášho odhadu prinieslo úspory na úrovni 25% dotácie zo štátneho rozpočtu, t.j. 1,3 mld. Sk (celková dotácia bola na úrovni 5,2 mld. Sk v roku 2006)

Realizácia opatrenia

Zrušenie spojov a tratí, ktoré nie sú s dostupnými komerčnými alternatívami konkurencieschopné. Znižovanie počtu zamestnancov a prevádzkových nákladov vyplývajúcich z nižšieho objemu výkonov. Postupný rast cien osobnej prepravy.

2.1.9. Nedorovnávanie priamych platieb farmárom zo štátneho rozpočtu

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Dorovnávanie priamych platieb predstavuje významný transfer peňazí zo štátneho rozpočtu podnikateľským subjektom v poľnohospodárstve, ktorý nie je podmiennečne viazaný na rozpočet Európskej únie. Navrhované výdavky z rozpočtu MP SR na dorovnanie priamych platieb predstavujú v priemere len menej ako 5 percentné zvýšenie celkových príjmov farmárov a nezriedka udržiujú prebytky a vyššie ceny v tomto odvetví. Ich zrušenie neohrozí stabilitu poľnohospodárstva v SR. Naopak, intenzívnejšie konkurenčné prostredie v tomto odvetví medzi farmármi na Slovensku by mohlo zvýšiť tlak na ich vyššiu efektivitu a hospodárnosť. Pre ostatných občanov by to mohlo priniesť okrem nižších nárokov na platby z daní tlak na nižšie ceny poľnohospodárskych produktov.

Možná úspora

Ročná úspora z nedorovňovania priamych platieb farmárom (krátenie výdavkov Poľnohospodárskej platobnej agentúry) zo štátneho rozpočtu by podľa údajov na rok 2006 predstavovala približne 3 mld. Sk a podľa údajov na rok 2007 by zodpovedala približne 4,5 mld. Sk.¹⁰

Realizácia opatrenia

Návrh štátneho rozpočtu na nasledujúci rok a návrh rozpočtov verejnej správy na nasledujúce tri roky.

2.1.10. Zrušenie rezervy predsedu vlády

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Rezerva umožňuje predsedovi vlády SR subjektívne a nesystémovo rozhodovať o používaní prostriedkov daňových poplatníkov. Štatistika poskytnutých podpôr dokazuje, že ide predovšetkým o nesystematickú podporu vybraných miestnych samospráv a združení. Financovanie týchto subjektov by malo byť buď riešené systémovo upravením financovania samospráv (napr. zvýšením podielu na vybratej dani z príjmov FO) alebo upravením výdavkov jednotlivých kapitol (napr. dávkový systém MPSVR). Vzhľadom na absenciu pravidiel poskytovania podpory zväzda takýto verejný výdavok k zneužívaniu na politické účely osobnosti premiéra. Podmienky poskytovania prostriedkov z rezervy nedefinujú kontrolu efektívnosti použitia. Rezerva na humanitné účely už existuje v rozpočte MPSVR.

Možná úspora

45,9 mil. Sk v roku 2006, od roku 2007 125 mil. Sk

Realizácia opatrenia

Novelizácia zákona 523/2004 Z.z. §10 (prejaví sa vypustením rezervy zo zákona o Štátnom rozpočte a poklesom výdavkov kapitoly Úradu vlády SR, v ktorej je rezerva rozpočtovaná.)

Poznámka

Podmienky použitia rezervy určujú: Záväzné podmienky a zásady pre poskytovanie dotácií právnickým a fyzickým osobám z rozpočtovej rezervy predsedu vlády SR; platné od 1.1.2001

¹⁰ *Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2006 až 2008 - nové znenie, str. 58*
([http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/FC1F6AA3BB3FC7D3C1257098003F3C88/\\$FILE/Zdroj.html#_Toc116693971](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/FC1F6AA3BB3FC7D3C1257098003F3C88/$FILE/Zdroj.html#_Toc116693971)),
Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2007 až 2009
([http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/FF85D026D22E6974C12572040032662C/\\$FILE/Zdroj.html#_Toc148246485](http://www.rokovania.sk/appl/material.nsf/0/FF85D026D22E6974C12572040032662C/$FILE/Zdroj.html#_Toc148246485))

2.1.11. Zníženie rezervy vlády na polovicu

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Každoročne sa vytvára veľká a nadbytočná rezerva vlády určená na krytie nepredvídaných výdavkov nevyhnutných na zabezpečenie rozpočtového hospodárenia. Navrhuje sa jej zníženie na polovicu, nakoľko v poslednom období sa na stanovené účely čerpala len v minimálnom rozsahu (12 mil. Sk v roku 2005, 0 Sk v roku 2006) a v skutočnosti slúži ako zdroj voľných prostriedkov štátneho rozpočtu na iné účely (koncoročné financovanie jednorázových, často nesystémových výdavkov, napr. vyčlenenie prostriedkov na odmeny pre členov Legislatívnej rady).

Možná úspora

V roku 2006 bola schválená rezerva vlády vo výške 150 mil. Sk, neskôr znížená na 72,935 mil. Sk. K priamemu čerpaniu nedošlo. Navrhovaná úspora by dosiahla v roku 2006 75 mil. Sk. Podľa údajov na rok 2007 („Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2007 až 2009“) sa odhaduje ročná úspora na úrovni 100 mil. Sk.

Realizácia opatrenia

Rozhodnutie Vlády SR, schválenie NR SR; návrh štátneho rozpočtu na nasledujúci rok.

Poznámka

Rezerva vlády bola čerpaná nepriamo formou rozpočtových opatrení vo výške 77,6 mil. Sk na napr. na nasledovné účely: Odškodnenie pozostalých po štátnom zamestnancovi, ktorý zahynul pri havárii lietadla ozbrojených síl SR AN-24 (400 tis. Sk), Úhrada výdavkov súvisiacich s výkonom funkcie nestáleho člena Bezpečnostnej rady OSN v roku 2006 (35,9 mil. Sk), zabezpečenie pandemického plánu chrípky z očakávanej mutácie vírusu pre Klinikum infektológie a geografickej medicíny FNsP Bratislava, pracovisko Kramáre (18 mil. Sk), vykonávanie Dohody medzi vládou SR a vládou Maďarskej republiky o vzájomnej podpore národnostných menšín v oblasti vzdelávania a kultúry (3 mil. Sk), zabezpečenie humanitárnej pomoci pre Indonéziu a Libanon 12 mil. Sk, odškodnenie pozostalých po obetiach banského nešťastia v Hornonitrianskych bankách Prievidza, a.s., o.z. Baňa Nováky (9 mil. Sk).

2.1.12. Obmedzenie výdavkov na reprezentáciu SR v zahraničí

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Rozmiestnenie oficiálnych zastupiteľstiev v zahraničí nie je dostatočne efektívne. Za efektívne sú považované úrady zriadené v krajinách s vysokým počtom zahraničných Slovákov, pracujúcich Slovákov, prípadne cestujúcich Slovákov. Ďalšie zníženie nákladov je možné dosiahnuť zintenzívnením spolupráce s konzulátmi iných krajín (napr. českými). Financovanie slovenských inštitútov v zahraničí by malo byť v prípade záujmu zabezpečené výhradne z príjmov činnosti, prípadne darov, financovanie zo zdrojov Štátneho rozpočtu by malo byť zrušené. pre nekvantifikovateľný prínos pre občanov, ktorí ich doteraz financovali z daní.

Možná úspora

100 Mil. Sk ročne (na základe skutočných ročných výdavkov na prevádzku v roku 2006)

Realizácia opatrenia

Úspora v rozsahu 63,3 Mil. Sk predpokladá zrušenie 11 oficiálnych zastúpení v zahraničí (Addis Abeba, Taškent, Damašek, Teherán, Ankara (GK je v Istanbule), Havana, Džakarta, Bonn (zastúpenie v Mníchove a Berlíne), Kuvajt, Abuja, Taipei, obmedzenie počtu zamestnancov v Moskve a Vatikáne. Zatvorenie týchto úradov sa dotkne 55 zamestnancov. Úspora vo výške 36,44 Mil. Sk sa získa odlúčením financovania Slovenských inštitútov v zahraničí, zmena sa dotkne 17 zamestnancov. Prepočty na základe údajov k 31.12.2006).

2.1.13. Začlenenie výsluhových dôchodkov do systému Sociálnej poisťovne

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Vojaci, Policajti, Hasiči a všetci ostatní zamestnanci štátu, ktorí nasadzujú svoj život v záujme ochrany obyvateľstva by mali byť nadštandardne odmeňovaní počas služby. Dôvod na nadštandardné výsluhové dôchodky nie je zrejmý, nakoľko z titulu nadpriemerných miezd (oproti priemeru v hospodárstve) by dôchodky silových zložiek určené na základe zákona o Sociálnom poistení boli nadštandardné. V súčasnosti predstavuje systém výsluhových dôchodkov motiváciu vydržať čo najdlhšie v službe, ale nie poskytovať najlepšie služby. Zmena motivácií (formou vyššieho odmeňovania počas služby) prispeje ku kvalite ich výkonu, a zároveň zníži budúce nároky na štátny rozpočet pri vyplácaní výsluhových dôchodkov. Dôjde takisto k odstráneniu umelého triedenia dôchodcov, ktoré v súčasnosti počas staroby niekoľkonásobne viac odmeňuje zamestnancov silových zložiek po 20 rokoch služby, ako napr. učiteľov po 30 rokoch za školskými lavicami, bez ohľadu na zdravotné následky, ktoré tieto rozdielne pracovné pomery na štátnych zamestnancoch zanechali.

Možná úspora

Obmedzenie výplaty výsluhových dôchodkov sa prejaví rastúcou mierou opakovaných ročných úspor, ktorá by v priebehu 10 rokov mohla dosiahnuť 1,6 Mld. Sk (odhad na základe výdavkov na výsluhové dôchodky v roku 2006)

Realizácia opatrenia

Zrušenie niektorých ustanovení zákona 328/2002 Z.z.

Poznámka

Kvantifikácia úspor je odhadnutá na základe odhadu – znížením priemernej výšky výsluhových dôchodkov silových a záchranných zložiek o tretinu, čo by bol predpokladaný pokles hodnoty novopriznaného dôchodku vypočítaného podľa pravidiel zákona o Sociálnom poistení. Tieto úspory sa reálne prejavia až v momente začatia výplaty zásluhových dôchodkov členom ozbrojených zložiek, ktorí v čase prijatia novely majú odslúžených menej ako 10 rokov. Pri kalkulácii sa vychádzalo z údajov o výsluhových dôchodkoch k 31.12.2006.

2.1.14. Adresnejšie poskytovanie podpory ťažko zdravotne postihnutým

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Poskytovanie solidárnych dávok poberateľom s nadštandardným príjmom alebo majetkom je porušením princípu solidarity aj v prípade ťažko telesne postihnutých občanov. Hodnota majetku je dnes kontrolovaná len v prípade poskytovania príspevku na osobnú asistenciu. Príspevky na kúpu motorového vozidla, či druhého elektrického vozíka sú poskytované bez ohľadu na majetok postihnutého a jeho rodiny, ako aj bez ohľadu na reálne využitie financovaných prostriedkov. Pri financovaní pomôcok dochádza navyše často k predraženým nákupom. V niektorých prípadoch k duplicitným výdavkom (napr. súbežné preplácanie pomôcok zo zdrojov ÚPSVR a zdrojov zdravotných poisťovní.)

Možná úspora

Zavedením adresnosti a prísnejšou kontrolou je možné dosiahnuť úspory vo výške 530 mil. Sk, ako 10% úspora z 5,3 mld. Sk výdavkov v roku 2006

Realizácia opatrenia

Novelizácia zákona č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov. Novelizácia podmienok poskytnutia každej dávky formou príjmového a majetkového testu. Testoval by sa aj majetok a príjmy domácnosti, v ktorej postihnutý žije, posudzovali by sa aj príjmy rodiny.

Poznámka

Predpokladáme, že horná pätina poberateľov príspevkov sa vyskytuje v príjmovom, resp. majetkovom pásme, v ktorom napriek nepriaznivej situácii nepotrebujú finančnú pomoc od ostatných občanov.

2.1.15. Zrušenie transferu odborom na rekreačné účely

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Ide o neadresnú a neodôvodnenú podporu vybranej skupiny obyvateľov. Podpora z daní daňových poplatníkov je určená združeniam, ktorých členmi sú predovšetkým zamestnanci s vlastnými príjmami (nejedná sa o znevýhodnené osoby). Dotácia deformuje trh cestovného ruchu zvyhodňovaním konkrétnej spoločnosti, organizátora a vlastníka nehnuteľností (Sorea, KOZ). Konečnými beneficentami dotácií sú dôchodcovia, pričom sa jedná o selektívnu (prečo práve dôchodcovia a nie deti) neadresnú podporu, bez testovania príjmu, alebo majetku.

Možná úspora

18 mil. Sk ročne

Realizácia opatrenia

Podpora je vyplácaná i napriek tomu, že pôvodný zákon 180/1990 Z.z., ktorý ju upravoval, už nie je účinný. Zrušenie výdavku je preto plne v kompetencii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny.

2.1.16. Transformácia príspevkových organizácií Ministerstva kultúry na neštátne neziskové organizácie vo vlastníctve subjektov územnej samosprávy

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Spotreba služieb poskytovaných PO MK má výrazne lokálny charakter, preto by mala byť financovaná z lokálnych zdrojov, nie štátneho rozpočtu. Najčastejší konzumenti týchto služieb žijú v mestách alebo v blízkosti miest, kde sa tieto inštitúcie nachádzajú. Na druhej strane, miestne samosprávy, v ktorých tieto inštitúcie sídlia, profitujú z výnosov turistického ruchu súvisiaceho s návštevou týchto zariadení. Väčšina návštevníkov má vyššie, prípadne vysokoškolské vzdelanie, preto dochádza k nesolidárnej podpore výdavkov vyšších príjmových skupín skupinami s nižšími príjmami.

Možná úspora

Úspora verejných rozpočtov by pri realizácii navrhovaného opatrenia mohla dosiahnuť 500 mil. Sk.

Realizácia opatrenia

Formou bezodplatného prevodu príspevkových organizácií na miestne zastupiteľstvá. Vyžaduje zmeny v zákonoch, ktorými boli organizácie zriadené (napr. 384 a 385/1997Z.z.), prípadne zmeny v kompetenčnom zákone 416/2001 Z.z. Realizácia bude vyžadovať zavedenie dočasného dotačného režimu financovania aktivít dotknutých organizácií.

Poznámka

Obce (noví lokálni zriaďovatelia PO) by v nasledujúcich štyroch rokoch dostávali zo ŠR pravidelne klesajúcu podporu na ich prevádzku, ktorá by na konci obdobia vyústila do Úspory prostriedkov štátneho rozpočtu cca. 500 mil. Sk (predpokladáme, že z pôvodných 1 mld. bežných transferov, by pri zachovaní rovnakých výdavkov na tieto inštitúcie bolo krytých 500 mil. Sk z vyšších obecných daní a z vyšších príjmov zo vstupného)

Bežné transfery divadlá – 628 mil. Sk (2006)

Umelecké súbory – 246 mil. Sk

Galérie – 97,6 mil. Sk

Múzeá – 184 mil. Sk

2.1.17. Zrušenie dotácie TASR a privatizácia TASR

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Dotácia a existencia štátnej tlačovej agentúry je pri existujúcom trhu komerčných tlačových agentúr zbytočná. TASR neplní úlohy, ktoré by nedokázali zabezpečiť súkromné tlačové agentúry. Verejnoprávnosť inštitúcie pritom podobne ako pri Slovenskej televízii a rozhlase nie je zárukou objektívneho spravodajstva. Dotovanie štátnej agentúry v oblasti komerčne dostupných služieb obmedzuje konkurenciu, deformovanie konkurenčného prostredia tohto trhu štátnymi dotáciami identifikoval aj Protimonopolný úrad SR vo svojom rozhodnutí v roku 2006¹¹, za poskytnutie dotácie udelil Ministerstvu kultúry SR pokutu.

Možná úspora

47,3 mil. Sk (dotácia v roku 2006), privatizácia TASR by predstavovala dodatočný výnos, ktorý nebol kvantifikovaný.

Realizácia opatrenia

Neuzavretie ďalšieho kontraktu medzi Ministerstvom kultúry SR a TASR a privatizácia TASR a zostávajúceho majetku.

2.1.18. Zrušenie financovania cirkví zo štátneho rozpočtu

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Náboženské aktivity sú súkromnou iniciatívou jedincov (podobne ako mimoškolské vzdelávanie, či iná záujmová činnosť), preto náklady s ich činnosťou by mali znášať len skupiny, ktoré sa týchto aktivít priamo zúčastňujú, prípadne miestne samosprávy, kde takáto činnosť prebieha. Financovanie cirkví nemožno považovať za solidárnu platbu (služby využívajú občania v celom spektre príjmových pásiem) ani o službu vo verejnom záujme (podstatná časť obyvateľstva tieto služby nemá záujem využívať, prípadne nesúhlasia s takto dotovanými aktivitami).

Možná úspora

Zavedením tohto opatrenia by došlo k úspore vo výške 900 mil. Sk (v roku 2006), v roku 2008 963 mil. Sk

Realizácia opatrenia

Zrušenie ustanovení o financovaní cirkví v zákonoch č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom v znení zákona č. 88/1950 Zb., zákona č. 16/1990 Zb., zákona č. 522/1992 Zb. a zákona č.467/2005 Zb.

¹¹ <http://www.antimon.gov.sk/files/22/2007/118%20%20MINISTERSTVO%20KULTURY%20SR-1st.rtf>

2.1.19. Zrušenie bonifikácie hypoték

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Bonifikácia hypoték deformuje trh s hypotékami a nehnuteľnosťami (hypotéky využívajú aj nebonitní klienti) čo vedie pri súčasnom nedostatku nových bytov k zvyšovaniu cien nehnuteľností a tým paradoxne k znižovaniu dostupnosti bývania práve pre nízko príjmové skupiny. Vlastníctvo bývania nie je jediným spôsobom riešenia bytovej otázky, investícia do vlastného bývania predstavuje dlhodobu vysoké náklady, ktoré práve u občanov s nízkymi príjmami predstavuje vysoké riziko nesplácania pri nepredvídateľnej udalosti. Štát tak dotačnou politikou motivuje ľudí vstupovať do riskantných projektov, pričom ich nespotrebované príjmy mohli použiť na zveľaďovanie vlastného ľudského kapitálu, ktorý predstavuje lepšiu perspektívu na život s dostatočnou životnou úrovňou. Súčasná ponuka dostupnosť hypotekárnych úverov (výška úrokových sadzieb) je dostatočne vysoká, aby štát nemusel vstupovať na trh financovania nehnuteľností týmto spôsobom.

Možná úspora

Realizáciou opatrenia je možné dosiahnuť úsporu 50 mil. Sk v roku 2007

Realizácia opatrenia

Novelizácia zákona 546/2006 Z.z.

Poznámka

Úspora predstavuje náklady na bonifikáciu hypotekárnych úverov poskytnutých v jednom roku. V roku 2006 sa jednalo o bonifikácie už existujúcich úverov, preto danú úsporu neuvádzame (úspory zo zastavenia poskytovaných bonifikácií sa budú postupne zvyšovať až po súčasnú celkovú sumu 720 Mil. Sk)

2.1.20. Zrušenie podpory stavebného sporenia

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Štátna prémie k stavebnému sporeniu je neadresnou dotáciou, ktorá má príliš široko definovaný účel. Systém podpory stavebného sporenia umožňuje vznik situácií, v ktorých občania s nadpriemerným príjmom využívajú štátnu dotáciu na výstavbu druhého alebo tretieho bývania. Takáto podpora nemôže mať charakter solidárnosti a ani nie je možné posúdiť, či použitie týchto dotácií je v súlade s koncepciou rozvoja a údržby bývania na Slovensku. Možnosť 10% bezrizikového ročného výnosu zo stavebného sporenia umelo vytvára dopyt po stavebných službách, materiáloch aj bytoch, čo nutne vedie k rastu cien, a teda k sťaženiu prístupu sociálne slabších vrstiev k bývaniu. Trh poskytovania hypoték a spotrebných krátkodobých úverov disponuje dostatočným množstvom prostriedkov na financovanie výstavby, prípadne rekonštrukcií bývania.

Možná úspora

227 mil. Sk v roku 2006 (300 mil. Sk v roku 2008, úspora bude každoročne rásť počas štyroch rokov až po sumu zhruba 1,2 mld. Sk ročne)

Realizácia opatrenia

Novelizácia zákona 310/1992 v znení 618/2002 Z.z., v ktorom sa upraví výška štátnej dotácie (nesprávne nazývanej prémie) na 0% ročného vkladu.

2.1.21. Obmedzenie výdavkov na šport dospelých (reprezentačné výdavky)

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Štát podporuje rozvoj športu detí a mládeže v záujme zlepšovania zdravého životného štýlu, ako aj pre pozitívne efekty vyplývajúce z organizovaných aktivít mládeže (obmedzovanie času na kriminalitu a pod.). Podpora športu mládeže zároveň nesie prvky solidarity, lebo dotované športoviská umožňujú športovanie mládeže zo sociálne slabších vrstiev.

Tieto predpoklady však nespĺňa podpora štátnej športovej reprezentácie, u ktorej sa jedná o dotácie dobrovoľnej činnosti dospelých ľudí, pre ktorých je šport zamestnaním. Dotácie sú poskytované aj športovcom, ktorých príjmy mnohonásobne presahujú dotáciu zo štátneho rozpočtu, zmysel tejto podpory sa z pohľadu daňového poplatníka stráca. Podpora je selektívna a neefektívna. Neexistuje dôvod prečo by mal byť podporovaný dospelý človek, ktorý sa športu venuje celý deň, a nie bežný zamestnanec, ktorý sa športu venuje po práci. Športové výkony reprezentácie nemožno považovať za výkon vo verejnom záujme, pričom na ich adekvátnom financovaní by sa mali výhradne podieľať samotní športovci (športujú vo vlastnom záujme), diváci a sponzori. Existencia reprezentácie nie je podmienkou záujmu verejnosti o šport vo voľnom čase. Napríklad Klub slovenských turistov združuje 20 000 členov, pritom v tejto záujmovej činnosti neexistuje reprezentácia.

Možná úspora

Úspory v tejto výdavkovej skupine by dosiahli 466 mil. Sk v roku 2006 (v roku 2008 729,4 mil. Sk z toho 511 mil. Sk z rozpočtu Ministerstva školstva; 218,4 mil. Sk z rozpočtov MV SR a MO SR)

Realizácia opatrenia

Zrušenie výdavkového programu: Národný program rozvoja športu v SR v správe Sekcie štátnej starostlivosti o šport MŠ SR.

Poznámka

Prostredníctvom kapitoly školstva sú rozpísané výdavky na šport v roku 2008 v sume 1,0 mld. Sk, z toho bežné výdavky 778 mil. Sk a kapitálové výdavky 233 mil. Sk, a to:

- 511 mil. Sk určených na štátnu športovú reprezentáciu,
- 160 mil. Sk pre športovo-talentovanú mládež,
- 231 mil. Sk na materiálno-technický rozvoj športu,
- 60,0 mil. Sk na šport pre všetkých a záujmovú činnosť na školách,
- 49,1 mil. Sk na koordináciu projektov, prierezové činnosti a podpora priamo riadených organizácií.

- výdavky na zabezpečenie olympijskej reprezentácie v Pekingu by mali dosiahnuť 100 mil. Sk v roku 2008¹²

2.1.22. Odstránenie systémových chýb zo systému financovania regionálneho školstva

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Financovanie regionálneho školstva čelí mnohým systémovým chybám, ktoré spôsobujú vyšší tlak na výdavky štátneho rozpočtu. Odstránením týchto chýb by sa racionalizovala sieť základných a stredných škôl, čo v budúcnosti bude vytvárať nižší tlak na ich rozsiahle financovanie.

Demografický vývoj a realizovanie zmien vo financovaní regionálneho školstva t.j. zamedziť prerozdeleniu normatívnych prostriedkov verejným zriaďovateľom, obmedziť financovanie základných škôl s počtom žiakov 150 – 250 na úkor ostatných základných škôl, zjednotiť normatívy v oblasti stredného školstva a pod., predpokladá, že verejní zriaďovatelia by omnoho silnejšie racionalizovali veľkosť školskej siete.

Možná úspora

Na základe odborného odhadu môže potenciálna úspora dosiahnuť až 2 mld. Sk ročne. Veľkosť úspor súvisí s nižším financovaním miezd, prevádzkou menšieho počtu budov, nižšie kapitálové náklady spojené s údržbou nehnuteľností a služieb s tým súvisiacich (jedálne, školské kluby, CVC a pod.).

Realizácia opatrenia

Nariadenie vlády Slovenskej republiky č. 2/2004 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre základné školy, stredné školy, strediská praktického vyučovania, základné umelecké školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov

2.1.23. Obmedzenie príspevkov politickým stranám

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Politické strany sú dobrovoľným záujmovým združením ľudí, ktorí sledujú vlastné ciele. Ak má byť ich aktivita podporovaná z dôvodu záujmu o vytváranie občianskej spoločnosti, ktorá má na Slovensku krátku tradíciu, mala by byť ich podpora financovaná daňovými poplatníkmi obmedzená na financovanie ich prevádzky - činnosti, tzn. programových aktivít strán. Tieto prostriedky by nemali slúžiť na úhradu výdavkov za reklamnú predvolebnú kampaň týchto záujmových združení.

¹² Návrh rozpočtu verejnej správy na roky 2008 -2010, Záverečný účet MŠ 2006

Možná úspora

Obmedzenie podpory politických strán by prinieslo úspory 126 mil. Sk ročne (492 mil. Sk v 2006, 113 mil. Sk v 2005, 165 mil. Sk v 2007)

Realizácia opatrenia

Novelizáciou zákona upravujúceho financovanie politických strán č. 85/2005 Z.z., ktorá by zmenila mechanizmus financovania strán tak, aby menšie strany dostávali vyššiu podporu na úkor väčších strán. Členská základňa väčších strán je dostatočne široká na to, aby zabezpečila dostatočné fungovanie „nevolebných“ aktivít strany. Podmienkou financovania strán by nemala byť úspešnosť vo voľbách, ale len počet aktívnych členov strany (zrušenie príspevku za hlasy).

Poznámka

Úplne zrušenie financovania politických strán z daní by viedlo k ročnej úspore 260 mil. Sk

2.1.24. Zníženie výdavkov na prídavky na deti

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Prídavky na deti dnes poberajú všetky skupiny obyvateľstva, bez ohľadu na ich príjmy a majetok. Poskytovanie prídavkov občanom s nadštandardnými príjmami je porušením základného solidárneho princípu, podľa ktorého občania s vyšším majetkom a príjmami podporujú občanov v núdzi – občanov, ktorí pomoc potrebujú. Dnes sú prídavky pre mnohých majetných rodičov len „pozornosťou“ pri výchove dieťaťa a nie funkčnou dávkou, ktorej úlohou je prispievať oprávnenej osobe na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa. Paradoxne, systém bez adresného poskytovania dávok vedie k stavu, v ktorom sa na dávky pre majetných rodičov skladajú aj nízkopříjmové skupiny obyvateľstva. Prídavky by mali poberať tie rodiny, ktoré ich pri výchove detí potrebujú. Nárok na poberanie by nemal vychádzať z titulu „existencie“ dieťaťa, ale z titulu nedostatku prostriedkov na jeho výchovu.

Možná úspora

Adresnejšie poskytovanie prídavkov na deti by viedlo k úspore 2,1 mld. Sk (podľa údajov v roku 2006).

Realizácia opatrenia

O poskytnutie prídavkov na dieťa by mali poberatelia žiadať, pričom podmienkou schválenia je absolvovanie príjmového testu rodiny. Realizácia týchto opatrení vyžaduje úpravu zákona č. 600/2003 Z. z. o prídavku na dieťa a o zmene a doplnení zákona č. 461/2003 Z. z. Príjmové testy by boli nastavené tak, aby prídavky nepoberali domácnosti (rodiny), ktorých hrubý príjem na jedno dieťa presahuje priemernú mzdu (do príjmov sa započítavajú všetky príjmy rodiny žiadateľa vrátane dividend, či iných príjmov z podnikania). Predpokladáme, že nárok na prídavky by stratili rodičia 33% detí, na ktoré sú dnes prídavky vyplácané.

Poznámka

Úspora, vypočítaná ako jedna tretina celkových výdavkov, bola znížená o 700 mil. Sk, čo je odhad predpokladaných administratívnych nákladov na testovanie príjmov. Úplne zrušenie prídavkov na deti, ako nesystémovej dávky (540 Sk predstavuje v súčasnosti zhruba šestinú až desatinu reálnych nákladov pri výchove dieťaťa, prídavky poberajú aj 20 ročné „deti“) by viedlo k úspore vo výške 8,4 mld. Sk. Podobne ako prídavky na deti sa za nesystémovú dávku z rovnakých dôvodov považujú aj:

Príplatok k príspevku pri narodení dieťaťa (od roku 2007)

Príspevok pri narodení dieťaťa (228 mil. Sk)

Príspevok na pohreb (119 mil. Sk)

Rodičovský príspevok (7,1 mld. Sk)

2.1.25. Zavedenie valorizácie štátom vyplácaných dôchodkov len podľa miery inflácie

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Dávky starobných dôchodkov, vyplácané v súčasnosti, sú podľa § 82 zákona 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení každoročne zvyšované takzvanou švajčiarskou metódou: percentom, ktoré je spolovice určené podľa rastu priemernej mzdy v ekonomike v predchádzajúcom roku a spolovice podľa miery inflácie v predchádzajúcom roku.

Metóda švajčiarskej valorizácie v podmienkach Slovenskej republiky na jednej strane zabezpečuje rýchlejší rast dôchodkov, keďže z dôvodu konvergencie slovenskej ekonomiky k úrovni EÚ rastú mzdy rýchlejšie ako cenová hladina. Na druhej strane však je takáto metóda výrazne nákladnejšia, než valorizácia dôchodkov len podľa rastu spotrebiteľských cien. Štát tak neudržiava reálne dôchodky na úrovni, ako boli priznané, ale zvyšuje ich.

Zavedenie valorizácie dôchodkov len podľa miery inflácie sa preto nejaví ako nespravodlivé voči dôchodcom (nakoľko kúpna sila im priznaných dávok zostáva nezmenená) a jej finančné dopady na jednotlivcov nie sú výrazné; na druhej strane ako celok môže toto opatrenie eliminovať jeden z ďalších zdrojov nárastu vnútorného dlhu v systéme sociálneho poistenia a znížiť ročné výdavky systému. Indexácia dôchodkov výlučne podľa tempa rastu spotrebiteľských cien je pritom úplne bežnou metódou v mnohých krajinách EÚ a vyspelého sveta.

Možná úspora

Podľa prepočtov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR by sa bilancia Sociálnej poisťovne v prípade zavedenia valorizácie dávok sociálneho poistenia výlučne podľa miery inflácie (s účinnosťou od roku 2008) zlepšila v roku 2008 o 1,252 mld. Sk, v roku 2009 o 3,775 mld. Sk a v roku 2010 už o 6,278 mld. Sk. Úspory v obdobnej miere (prevyšujúce 1 miliardu Sk v prvom roku) by bolo možné očakávať aj v prípade, ak by sa toto opatrenie zaviedlo už s účinnosťou v roku 2006.

Realizácia opatrenia

Uskutočnenie tohto opatrenia si vyžaduje relatívne jednoduchú zmenu zákona 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení.

Poznámka

Zavedenie pravidelného mechanizmu valorizácie malo za cieľ predísť politickým debatám o tejto citlivej téme. Je však namieste dodať, že hoci je zákon účinný od roku 2004, dodnes parlament ani raz v plnej miere tento mechanizmus nedodržel. Uskutočnenie takejto zmeny by si preto vyžadovalo nielen politickú vôľu na presadenie spomalenia tempa nárastu dôchodkov, ale aj na dodržanie zákonom stanoveného mechanizmu a ukončenie každoročného obchodovania s valorizáciou v Národnej rade SR.

2.1.26. Zrušenie niektorých ustanovení zákona o doprave, ktoré posilňujú monopolné postavenie niektorých dopravcov na trhu, čo vytvára tlak na financovanie regionálnej dopravy z verejných zdrojov

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Zákon č. 168/1996 o doprave vytvára niektoré podmienky podporujúce monopolné postavenie niektorých subjektov na trhu miestnej a regionálnej dopravy (napr. §14a a 15), čo týmto subjektom dáva lepšiu pozíciu pri vyjednávaní zmlúv o verejnom záujme v oblasti dopravy, čo následne vytvára tlak na verejné financie samosprávy i štátu (napr. 300 mil. dotácia dopravcom v oblasti regionálnej dopravy). Odstránenie týchto opatrení podporí konkurenciu a zníži tlak na verejné financie.

Možná úspora

Navrhované úspory by dosahovali sumu až 700 mil. Sk ročne.

Realizácia opatrenia

Novelizácia zákona č. 168/1996 Z.z. v zmysle povinnosti subjektov územnej samosprávy umožniť vstup konkurencie do daného odvetvia.

Poznámka

Samosprávne kraje dotujú regionálnu dopravu vo výške cca 2 mld. Sk ročne. V roku 2006 požadovali zároveň 300 mil. Sk zo štátneho rozpočtu ako jednorazovú dotáciu na úhradu strát realizovaných vo verejnom záujme. Táto situácia sa môže opakovať. Odhad úspor zavedením konkurenčného prostredia, racionalizáciou spojov a voľnejším udeľovaním licencií a presmerovaním toku dotácie (financovanie ľudí, nie spoločností) na regionálnu dopravu odhadujeme vo výške minimálne 20 % t.j. 400 mil. Sk. Odhad úspor vo financovaní mestskej hromadnej dopravy je obdobný. Veľkosť úspor odhadujeme rovnako na 20 % v nominálnej hodnote cca 300 mil. Sk. Toto opatrenie by malo súvis so zmenou výšky podielových daní pre samosprávne kraje a obce.

2.2. ZVÝŠENIE PRÍJMOV VEREJNEJ SPRÁVY

2.2.1. Zjednotenie výberu daní a odvodov pod MF SR

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Napriek faktu, že neplatenie povinných odvodov je už dnes aj na Slovensku trestným činom, úspešnosť Sociálnej poisťovne vo výbere predpísaného poistného je výrazne nižšia, než úspešnosť daňových úradov pri výbere daní. Skvalitnenie výberu odvodov je jednou z priorit manažmentu Sociálnej poisťovne už po niekoľko rokov, no zatiaľ s minimálnymi úspechmi. Problém tkvie v zlej informačnej infraštruktúre Sociálnej poisťovne, ako aj v nedostatočnom vymáhaní odvodov, ktoré kompenzuje už takmer pravidelnými generálnymi pardonmi pre neplatičov.

Riešením je zjednotenie výberu daní a odvodov pod jednu strechu, spojené s vytvorením jednotného registra daňových subjektov a so zavedením obdobného systému pre výber a kontrolu platenia odvodov, aký existuje v prípade daňovej správy. Všeobecne, existencia Sociálnej poisťovne ako samostatnej inštitúcie nie je nevyhnutnosťou, a aj v rámci EÚ existujú štáty, ktoré svoje sociálne systémy spravujú priamo v rámci štátneho rozpočtu.

Zvýšenie príjmov

Zvýšenie úspešnosti výberu poistného o 1 % v roku 2008 by podľa odhadov Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny prinieslo dodatočné zdroje vo výške cca. 1,42 miliardy Sk. V prípade stopercentnej úspešnosti by teda mohla Sociálna poisťovňa v roku 2008 získať dodatočných takmer 7,1 miliardy korún, pričom v ďalších rokoch by táto čiastka ešte rástla.

Ak by bolo takéto opatrenie implementované už v roku 2006, kedy podľa údajov MPSVaR dosahovala Sociálna poisťovňa úspešnosť výberu poistného na úrovni 95 %, zvýšili by sa príjmy tejto inštitúcie o cca. 5,9 miliardy Sk.

Otázniky sú i v oblasti kvality registra poistencov Sociálnej poisťovne, ktorého skompletovanie a zjednotenie s registrami daňovej správy by mohlo viesť k odhaleniu ďalších dodatočných finančných zdrojov.

Realizácia opatrenia

Realizácia tohto opatrenia je možná len zo strednodobého hľadiska. Okrem legislatívnych zmien v zákonoch o sociálnom poistení, o správe daní a poplatkov, a v mnohých ďalších, si vyžaduje najmä vytvorenie jednotného informačného systému, zjednotenie systémov v rámci jednotlivých základných fondov Sociálnej poisťovne, a najmä vyčistenie registra poistencov tejto inštitúcie.

Poznámka

Na zlepšovanie a rozvoj informačných systémov Sociálnej poisťovne boli v ostatných rokoch vynaložené obrovské finančné prostriedky, avšak často bez významného prínosu. Naopak, ako možno najúčinnejšie sa javia systémy na výber príspevkov do druhého piliera, vytvorené kvôli zavedeniu dôchodkovej reformy samotnými zamestnancami Sociálnej poisťovne (zavedenie druhého piliera donútilo túto inštitúciu vyčistiť register poistencov vo fonde

starobného poistenia). K akýmkoľvek investíciám do IT infraštruktúry v tejto oblasti je preto nevyhnutné pristupovať nanajvýš transparentne a obozretne.

2.2.2. Zvýšenie veku odchodu do dôchodku na 65 rokov

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Stanovenie veku odchodu do dôchodku je jedným z najvýznamnejších nástrojov sociálnej politiky štátu. Ako taký má aj veľmi významné finančné dopady na bilanciu systému sociálneho poistenia.

V porovnaní s ostatnými štátmi Európskej únie patrí dnes Slovenská republika k štátom s najnižším dôchodkovým vekom. Podľa účinného zákona o sociálnom poistení dochádza k zvyšovaniu dôchodkového veku pre mužov a ženy na 62 rokov. Zvyšovanie je plynulé a dôchodkový vek je každý kalendárny rok zvýšený o 9 mesiacov. Znamená to, že v prípade mužov platí jednotný dôchodkový vek 62 rokov od roku 2006, kým pre ženy bude platiť až od roku 2015.

Zvyšovanie dôchodkového veku netreba chápať výlučne ako odpoveď na „finančné“ potreby dôchodkového systému. Neustály rast strednej dĺžky života je hlavnou príčinou tzv. demografickej krízy, ktorá spôsobuje finančnú nestabilitu súčasného priebežného dôchodkového systému v SR. Predlžovanie pracovného života adekvátne k predlžujúcej sa strednej dĺžke života je nevyhnutným krokom pre zlepšenie finančnej stability a udržateľnosti dôchodkového systému. Aj podľa samotného Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR „*Dynamika rastu podielu osôb nad 65 rokov na celej populácii, ktorá hovorí o očakávanom rýchlom starnutí slovenskej populácie, naznačuje, že v strednom- a dlhodobom horizonte bude nevyhnutné pokračovať vo zvyšovaní dôchodkového veku, pričom súčasným trendom predlžujúcej sa strednej dĺžky života by v tomto časovom horizonte zodpovedal dôchodkový vek na úrovni 65 rokov.*“.

Zreálnenie parametrov starnúcej populácie môže byť v dôchodkovom systéme uskutočnené dvoma spôsobmi: buď zvýšením veku odchodu do dôchodku (či už jednorázovo alebo postupne), alebo zahrnutím demografických faktorov (demografickej indexácie) do výpočtu dôchodkov (v slovenskom systéme do stanovovania tzv. aktuálnej dôchodkovej hodnoty).

Zvýšenie príjmov

S ohľadom na vysokú pravdepodobnosť, že zavedenie vyššieho veku odchodu do dôchodku alebo demografické indexovanie je v politickom systéme očakávateľné len veľmi pozvoľným tempom, pri okamžitom spustení takéhoto mechanizmu by sa dali v prvých dvoch rokoch prognózovať úspory vo výške rádovo desiatok miliónov korún. V strednodobom období piatich až desiatich rokov by sa však výška ročnej úspory mohla vyšplhať až k desiatim miliardám korún a viac.

Realizácia opatrenia

Náročné na politickú presaditeľnosť, súčasná vláda zvyšovanie dôchodkového veku verbálne odmietla. Potrebná je zmena zákona 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení.

2.2.3. Zrušenie podpory v nezamestnanosti pri následnom presunutí príjmov fondu do fondu starobného poistenia

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Dávka v nezamestnanosti sa na základe zákona 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení vypláca vo výške 50 % mzdy po dobu 6, resp. 4 mesiacov tým občanom, ktorí stratili zamestnanie a spĺňajú podmienky pre priznanie tejto dávky (platba poistného po stanovenú dobu v priebehu predchádzajúcich 4 rokov).

Zavedením súbehu výpovednej lehoty a výplaty odstupného v ostatnej novele Zákonníka práce však výplata tejto dávky do veľkej miery stráca opodstatnenie; nakoľko dochádza k presunu v podstate totožného finančného bremena zo štátu na zamestnávateľov, a prepusteným pracujúcim teda v uvedenej výške stratené príjmy nemusia nahrádzať štát – sú ich povinní v odstupnom nahradiť zamestnávatelia.

Navyše, príjmy fondu zamestnanosti sú niekoľkonásobne vyššie ako jeho výdavky, a tento bilančný rozdiel sa už dlhodobo používa na krytie deficitov vo fonde starobného poistenia.

S ohľadom na túto situáciu sa javí rozumné výrazne obmedziť, resp. úplne zrušiť vyplácanie dávok v nezamestnanosti. Ak by v adekvátnej miere neboli znížené sadzby poistných odvodov, javí sa ako rozumnejšie ušetrené prostriedky presunúť do fondu starobného poistenia, ktorý je dlhodobo deficitný.

Zvýšenie príjmov

Podľa odhadov pre rok 2008 - 2,190 mld.

Ak by toto ustanovenie bolo platné už v roku 2006, hoci v tom čase ešte neplatila spomínaná novela Zákonníka práce, zvedenie tohto opatrenia by prinieslo úsporu (dodatkový príjem) 1,93 miliardy Sk.

Realizácia opatrenia

Realizácia opatrenia by si vyžadovala politickú vôľu na zrušenie jednej z najznámejších dávok, a zmenu v zákone 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení.

Poznámka

Vzhľadom na zavedenie súbehu odstupného a výpovednej lehoty sa ako spravodlivé javí buď zrušenie tohto opatrenia, alebo zrušenie poistenia v nezamestnanosti. Na druhej strane, keďže novela zákonníka práce zvýšila náklady na prepúšťanie pre zamestnávateľov, bolo by ešte rozumnejšie kompenzovať tento krok znížením sadzieb povinných odvodov.

2.2.4. Zníženie administratívneho zaťaženia podnikateľských subjektov o 25 % v súlade s akčným plánom EÚ a Lisabonskou stratégiou

Popis a zdôvodnenie opatrenia

Administratívne zaťaženie podnikania v SR sa odhaduje na 4 % HDP. V roku 2008 by tak v Slovenskej republike mohlo predstavovať asi 80 mld. SKK, ktoré musia podnikatelia (často zbytočne) vynakladať na plnenie činností, ktoré súvisia s rôznymi informačnými povinnosťami.

Ako ukazujú aj skúsenosti z mnohých krajín, dodržaním záväzkov EÚ o znižovaní administratívneho zaťaženia by mohlo toto zaťaženie klesnúť o ¼. Ak by sa čo i len štvrtina tejto úspory premietla do ziskov firiem, výber dane z príjmov by mohol vzrásť o približne 1 mld. Sk. Opatrenie by malo i ďalšie blahodárne účinky na podnikovú sféru, produktivitu, efektivitu vlády a ekonomiku. Samozrejme, ide o opatrenie s dlhodobými a najmä multiplikačnými účinkami, takže úspory v ďalších rokoch by mohli byť ešte vyššie.

Uskutočnenie takéhoto kroku je v súlade i s Agendou lepšej regulácie v Slovenskej republike a Akčným programom znižovania administratívneho zaťaženia podnikania v Slovenskej republike 2007-2012, ktoré schválila v roku 2007 vláda SR.

Zvýšenie príjmov

Min. 1 mld. Sk. vyšší daňový príjem.

Realizácia opatrenia

Technicky náročné opatrenie, uskutočniteľné zo strednodobého hľadiska. Ako prvý krok sa vyžaduje komplexná analýza administratívnych bariér podnikania s ich vyčíslením, a následne realizácia desiatok opatrení a zmien v mnohých legislatívnych predpisoch. Na druhej strane, ide o opatrenie, pri ktorom nie je nevyhnutné priamo „škrtať výdavky“, a zo všetkých uhlov môže mať len a len pozitívne účinky na ekonomiku, ako aj na fungovanie vládnej byrokracie.

Poznámka

Je možné čerpať z úspešných skúseností krajín akými sú Dánsko, Holandsko, či Veľká Británia.

2.3. ZDROJE Z PRIVATIZÁCIE ŠTÁTNYCH AKTÍV

2.3.1. Odhad možných zdrojov z privatizácie štátnych lesných a poľnohospodárskych pôd

Popis a zdôvodnenie opatrenia

V SR sa nachádza 1,93 mil. ha poľnohospodárskej pôdy. Slovenský pozemkový fond (SPF) prenajímal v roku 2004 pozemky na výmere 591 291 ha, t.j. približne 30 % z celkovej výmery poľnohospodárskej pôdy v SR.

Štát vlastní alebo užíva aj väčšinu lesných pozemkov v SR. K 31.12.2003 bola vlastnícka a užívacia štruktúra nasledovná :

Subjekty	vlastníctvo	užívanie
Štátne	42,22%	61,47%
Súkromné	11,99%	5,91%
Spoločenstevné	24,32%	21,61%
Cirkevné	3,18%	2,08%
Poľnohospodárskych družstiev	0,12%	0,26%
Obecné	9,67%	8,67%
Neznáme	8,50%	nezn.

K 31.12.2005 štát vlastnil 807 753 ha lesnej pôdy.

Štátne vlastníctvo pôd predstavuje zväčša zbytočné (uvažujme o stavbách vo verejnom záujme ako diaľnice a pod., ktorých by sa to netýkalo) zadržiavanie vlastníctva a obmedzovanie trhu s pôdou.

Realizácia opatrenia

Na realizáciu opatrenia je potrebné zmeniť Zákon č. 92/1991 Zb. z 26.februára 1991 o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby, Zákon č. 326/2005 Z.z. z 23. júna 2005 o lesoch a Zákon č. 330/1991 Zb. z 12.júla 1991 o pozemkových úpravách, usporiadaní pozemkového vlastníctva, okresných úradoch, pozemkovom fonde a o pozemkových spoločenstvách.

Možný výnos

Potenciálna úspora z tohto opatrenia sa odhaduje min. na 47 mld. Sk. Predajom nadbytočnej pôdy vo vlastníctve štátu (vo výmere napríklad 50% súčasného stavu) by bolo možné získať minimálne 15 mld. Sk. (v prípade poľnohospodárskej pôdy) a cca 32 mld. Sk (v prípade lesnej pôdy).

Poznámky

Odhadované zdroje vychádzajú z predpokladu, že sa predá 300 000 ha (50%) poľnohospodárskej pôdy¹³ v priemere za 50 000 Sk / 1 ha (cena odhadovaná podľa bonity pôdy) a 400 000 ha (50%) lesnej pôdy za 80 000 Sk / 1 ha (odhad na základe trhových cien).

2.3.2. Ostatné príjmy z predaja vybraných štátnych aktív

Odpredaj štátom spravovaných vlastníckych podielov je možné získať rozsiahle finančné zdroje, ktoré je možné použiť napríklad na krytie výpadku príjmov Sociálnej poisťovne. Prítomnosť štátu vo vlastníckych štruktúrach týchto podnikov je pritom častokrát nadbytočná, býva zdrojom neefektívneho spravovania a korupcie. Poslaním štátu nie je podnikať, nanajvýš regulovať. Odhady cien privatizačných výnosov z predaja podielov jednotlivých podnikov

¹³ V tejto rozlohe je zahrnutá aj pôda neznámych vlastníkov. ŠPF podľa výročnej správy z roku 2006 prenajíma 137 816 ha štátnej pôdy. Vzhľadom na značne konzervatívny odhad predajnej ceny použitý v odhade výnosu však predpokladáme, že výnos v podobnej hodnote by bolo možné dosiahnuť aj predajom len štátnej pôdy.

vychádzajú buď z reálnych ponúk neukončených privatizačných tendrov, alebo sa vzťahujú k výnosom z predchádzajúcich predajov vlastníckych podielov týchto podnikov, prípadne ich aktuálnej finančnej výkonnosti.

Odhad možných zdrojov z privatizácie ZSSK CARGO

13,1 mld. Sk¹⁴

Odhad možných zdrojov z privatizácie Letiska M.R. Štefánika

6 mld. Sk

Odhad možných zdrojov z privatizácie teplární

5 mld. Sk

Odhad možných zdrojov z doprivatizácie ZSE, SSE, VSE

25 mld. Sk

Odhad možných zdrojov z doprivatizácie SE , SPP, Transpetrol, Slovak Telekom

95 mld. Sk

Odhad možných zdrojov z privatizácie SAD

300 mil. Sk

Odhad možných zdrojov z privatizácie Burzy cenných papierov Bratislava

200 mil. Sk

Odhad možných zdrojov z privatizácie DMD group

200 mil. Sk

Suma potenciálnych privatizačných výnosov je obmedzená ochotou vlády vzdať sa podielov v týchto podnikoch. Odhadujeme, že privatizačné výnosy by mohli dosiahnuť až 145 mld. Sk. Slovenská vláda je však prostredníctvom svojich ministerstiev prípadne Fondu národného majetku akcionárom v mnohých ďalších podnikoch, bankách a organizáciách, ktoré z dôvodu prehľadnosti a komplikovanosti výpočtu ich hodnoty neuvádzame.

¹⁴ http://www.tvojepe尼亚ze.sk/vlada-preda-elektrarne-cargo-je-otazne-dx7-/sk_pludia.asp?c=A060208_181420_sk_pspravy_p12

ZÁVER

V úvode práce si autori kládli otázku, či je možné vo verejných financiách nájsť také úspory, ktoré by prispeli k narovnávaniu deformácií v systéme verejných financií a vyrovnaniu schodkového hospodárenia. Zároveň by mohli byť použité na financovanie výpadku príjmov Sociálnej poisťovne.

I napriek tomu, že cieľom autorov nebolo dôsledne analyzovať všetky oblasti verejných financií, ktoré by mohli byť priestorom na šetrenie, suma identifikovaných 26 opatrení prevyšuje spomínaný výpadok príjmov Sociálnej poisťovne. Viac ako 41 „ušetrených“ miliárd tak presahuje schodok štátneho rozpočtu za rok 2007, ktorý by mal dosiahnuť 32,4 mld. Sk. Túto hodnotu môžeme dať do porovnania aj s celkovým schodkom rozpočtu verejnej správy, ktorý by mal v roku 2007 dosiahnuť 52,8 mld. Sk. Väčšina týchto úspor sa dotýka opakovaných výdavkov, preto ich aplikovaním je možné sanovať schodok Sociálnej poisťovne aj v nasledujúcich rokoch. Úspory v uvádzaných výdavkoch zároveň nebudú mať podstatný dopad na príjmovú situáciu ohrozených sociálnych skupín.

Okrem spomínaných úsporných opatrení autori zároveň identifikovali opatrenia, ktorými by mohla verejná správa zabezpečiť vyššie príjmy Sociálnej poisťovne bez zvyšovania priameho odvodového zaťaženia. Štátne aktíva, ktoré by mohli byť predmetom privatizácie, zároveň predstavujú finančnú rezervu, ktorá by podľa odhadov autorov sanovala spomínaný výpadok niekoľko rokov.

Výsledky štúdie ukázali, že verejná správa už dnes disponuje dostatočnými zdrojmi, ktoré môžu byť použité nielen na financovanie schodku Sociálnej poisťovne, ale aj na ďalšie znižovanie schodku verejných rozpočtov a následne aj na znižovanie daňovo odvodového zaťaženia. Takýto postup, ktorý by formou znižovania (alebo aspoň zastavenia rastu) verejných výdavkov znižoval aj rozsah vplyvu verejnej správy na ekonomický život jednotlivcov, by v krátkej dobe priniesol pozitíva vo forme zvyšovania hospodárskeho rastu ako aj životnej úrovne občanov. Prekážkou na tejto ceste však môže byť nedostatok politickej vôle rozhodujúcich subjektov.

Príloha – prehľad úspor

Úspory vo verejných výdavkoch		
Číslo opatrenia	Názov opatrenia	Odhad úspor v mil. Sk
2.1.1.	Zníženie počtu zamestnancov ústrednej správy	9 200
2.1.2.	Zníženie výdavkov na tovary a služby v org. ústrednej správy	7 500
2.1.3.	Zlúčenie a racionalizácia rezortov a iných ústredných orgánov	2 000
2.1.4.	Transformácia rozpočtových a príspevkových organizácií	2 500
2.1.5.	Racionalizácia miestnej štátnej správy	5 000
2.1.6.	Redukcia organizácie úradov preneseného výkonu št. správy	1 500
2.1.7.	Zníženie spolufinancovania europrojektov zo štátneho rozpočtu	358
2.1.8.	Obmedzenie dotácií na výkon osobnej železničnej dopravy	1 300
2.1.9.	Nedorovňávanie priamych platieb farmárom zo št. rozpočtu	3 000
2.1.10.	Zrušenie rezervy predsedu vlády ¹	46
2.1.11.	Zníženie rezervy vlády na polovicu	75
2.1.12.	Obmedzenie výdavkov na reprezentáciu SR v zahraničí	100
2.1.13.	Začlenenie výsluhových dôchodkov do systému Soc. poisťovne	n
2.1.14.	Adresnejšie poskytovanie podpory ťažko zdr. postihnutým	530
2.1.15.	Zrušenie transferu odborom na rekreačné účely	18
2.1.16.	Transformácia príspevkových organizácií Ministerstva kultúry	500
2.1.17.	Zrušenie dotácie TASR a privatizácia TASR	47
2.1.18.	Zrušenie financovania cirkví zo štátneho rozpočtu	900
2.1.19.	Zrušenie bonifikácie hypoték ²	50
2.1.20.	Zrušenie podpory stavebného sporenia	227
2.1.21.	Obmedzenie výdavkov na šport (reprezentačné výdavky)	466
2.1.22.	Odstránenie chýb zo systému financovania regionálneho školstva	2 000
2.1.23.	Obmedzenie príspevkov politickým stranám	126
2.1.24.	Zníženie výdavkov na prídavky na deti	2 100
2.1.25.	Zavedenie valorizácie dôchodkov len podľa miery inflácie	1 000
2.1.26.	Úspory vo financovaní hromadnej dopravy	700
	Suma spolu	41 243
Zvýšenie príjmov verejnej správy		
2.2.1.	Zjednotenie výberu daní a odvodov pod MF SR	5 900
2.2.2.	Zvýšenie veku odchodu do dôchodku na 65 rokov	n
2.2.3.	Zrušenie podpory v nezamestnanosti	1 930
2.2.4.	Zníženie administratívneho zaťaženia podnikateľských subjektov	1 000
	Suma spolu	8 830
Hodnota štátnych aktív, ktoré možno privatizovať		
2.4.1.	Odhad zdrojov z privatizácie lesných a poľnohosp. pôd	47 000
2.4.2.	Ostatné príjmy z predaja vybraných štátnych aktív	145 000
	Suma spolu	192 000
¹ Na rok 2007 sa úspora rozpočtuje vo výške 125 mil. Sk ² V roku 2006 neboli zvýhodnené nové zmluvy, uvedená hodnota je za rok 2007 n - efekt opatrenia sa prejaví až v horizonte 5-10 rokov rádo v mld. Sk Všetky údaje sú za rok 2006, ak nie je uvedené inak.		